

Književnost.

Dragan Šanda: **Poezije**. Ljubljana 1907. — Z geslom „Non videri, sed esse“ je izdal mlad pesnik svoje poezije. S sedanjimi slovenskimi pesniki nima nič skupnega; za vzor si je vzel stare klasike, Goetheja, nekoliko Petrarka. Modernistom ni prijazen, kajti njegova „Želja“ se glasi:

Bog nas varuj
kritike širokoustne,
in estetičnih zmot,
ter simbolistov
in dekadence
reši nas tudi, Gospod!

O razmerju svojih pesmi do sodobne literature pa pravi:

Čuden veje zdaj duh v Slovencev svetih logovih:
rimska, ki krije vas, žal, toga mnogim ni všeč!
Lahno je krilo vam! Komaj da snežnost telesca odeva,
srcem ledenim pač ljub bolj je težki kožuh.
Vas pa rodil je Rimljan, južni vzgojili vas dnevi:
južnih znanilkam sap biti vam bodi nalog!

Kakor je pa že iz teh citiranih distihov razvidno, je oblika njegovih verzov jako ohlapna, dasi mnogokrat besedam silo dela na ljubo pesniški meri. Segel je nazaj na danes skoro opuščene pesniške oblike. Ditirambe, ode, elegije, epigrame slišimo zopet, in v „Južnih motivih“ nastopajo sonetje, gazele, madrigali, rondeli, ritorneli. A pri vsem trudu za obliko pogrešamo prave muzikalične besede in globokega pesniškega izraza, ki zadene v dušo. Med „Liričnimi motivi“ je nekaj ljubkih pesmic, kakor tudi v ciklu „Lujizi“. V „Elegijah“ posnema stare klasike, a manjka krepkih, originalnih misli in distihov so slabi. V slovensčini, ki meri po naglasu, ne po dolžini, ne sme biti distih tako svoboden. Stritar mu je določil prava načela, ki so se obnesla, in za Opekovimi distihi ne smemo pustiti več takih verzov, kakor so Šandovi. (Pr. str. 25.) „Epski motivi“ kažejo, da jih je zložil lirik. V „Idilah“ srečujemo zopet staroklasične motive, med njimi nekatere, ki v erotiki segajo daleč v nemoralnost. „Južni motivi“ imajo nekaj dobrih misli, želeli bi pa tudi bolj izklesane oblike. V nekem sonetu se pesnik bavi tudi s kritiko, češ:

„Kaj vzgledov mar s helenske nam davnine?
Iznova zdaj nas šestomere šteti
učiti hčejo sitni ti poeti —“:
glasila kritika se bo z množine!

Obregnejo se modri literati:
„Kaj neki ta poet nam zaostali
v nazadovanju če napredovati!“

Čemu po vas hlepel sem, ideali?
Da smehu bi svojati zdaj zapali?
Satire spet začel bom spisovati!

Naša kritika pa ni tej enaka. Razveselili smo se, ko smo dobili v roke zvezek poezij, ki nam obnavlja stare klasične spomine, dasi smo razvajeni po mehkem subjektivizmu moderne literature in čutimo ob marmorju klasične umetnosti pred vsem njegovo hladno trdost, dasi je več objektivne lepote v njem kakor v sanjavih tvorbah modernistov. Kar nam ni všeč, je samo nedozorelost in pomanjkljivost, ki škodujeta Šandovi sicer dobro mišljeni zbirki.

Aleš iz Razora. Spisal Ivan Cankar. V Ljubljani 1907. „Narodna založba“. Str. 87. — Taki ljudje, kakor jih Cankar popisuje, ne hodijo po zemlji, ampak se plazijo le kot meglene sence v bolešno razdraženi fantaziji. Cankar je hotel v tej povesti ožigosati farizejsko pobožnost, a ker grozno pretiruje, se je karikatura ponesrečila. Kakor je slog medeno-sladkoben, je koncepcija sirova in odurna. Cankarjevo mišljenje je polno nervozne bolehnosti in se giblje v ekstatičnih sferah hiperrafinirane čutnosti. Če pisatelj take dekadentsko-simbolistične manire popisuje kranjskega kmeta, mora nastati tak nestvor kakor je Aleš iz Razora. Cankar hoče podati karikaturu zunanje pobožnosti, pod katero se skriva notranja podlost. A Cankar ljudsko pobožnost pozna samo iz zunanjih znakov, kakor so: monstra, molek i. t. d. Duševna vsebina vere mu je neznan; česar ni sam v sebi preživel, tega tudi beletristiško obdelati ne more; pisatelj more lepo popisati samo to, kar ljubi, ne pa, kar zaničuje. Aleš iz Razora je literaren monstrum, nekaj amphibia iz etra in blata; spakovanje s pobožnimi izreki je grdo; s sladkorjem potreseno jabolko je notri gnilo. *Dr. E. L.*

Ravnatelj Josip Hubad. Napisal dr. Fr. Pernè — Pokojni ravnatelj kranjske gimnazije Fr. Hubad je bil tudi slovstveno delaven. V dijaških letih je čital predavanja: „O gorstvu Kranjskem“, „O darvinizmu“ in „O grmovju“, ki kažejo, da se je vneto posvetil naravoslovnim študijam. Sestavil je „Prispevek k zgodovini ljudske in meščanske šole v treh delih.“ I. del. VII + 103 strani. V Ljubljani 1892. Kleinmayr & Bamberg. Po ukazu c. kr. ministrstva za poljedelstvo je preložil 1892 iz nemščine knjižico: „Smrekov prelec“ (Die Nonne). V letnem poročilu c. kr. nižje gimnazije v Ljubljani je objavil l. 1894. spis „O račji kugi“.

† JOSIP HUBAD

L. 1891. je določil po mikroskopičnih raziskavah, katere kranjske vode imajo take živalce, ki so ugodne za ribje zaplodke. Po naročilu poljedelskega ministrstva je poučeval leta 1894. nekaj časa ribiče na Studencu. Veliko pozornost so vzbudile med naravoslovci njegove raziskave o „človeški ribici“ (Proteus). Dotične preparate so sprejeli leta 1894. v c. in kr. zoološki dvorni muzej na Dunaju. Prijateljsko je občeval med drugimi posebno z znamenitim naravoslovcem Simon Robičem, župnikom na Šenturški gori. Prav vsled te zveze je dobila kranjska gimnazija lep del dragocenih zbirk iz Robičeve zapuščine in dijaška kuhinja večjo vsoto v